

УДК 340.1

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ АВСТРІЙСЬКИХ КРАЙОВИХ СУДІВ У ГАЛИЧИНІ ДЛЯ УТВОРЕННЯ ОКРУЖНИХ СУДІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

І. Ковальчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: ivankovalchuk.is.ivan2@gmail.com*

Проаналізовано досвід діяльності австрійських крайових судів у Галичині, який було використано для утворення окружних судів Західноукраїнської Народної Республіки. Розглянуто організацію і діяльність крайових судів у Галичині у складі Австрії та Австро-Угорщини (1855–1918 рр.). Показано, що крайовий суд виконував функції як суду першої, так і другої інстанції. Він приймав рішення про скарги на рішення повітових судів, скарги про образу особи у стані підсудного, апеляція на вироки. Крім того, він наглядав за діяльністю повітових судів, був дисциплінарним судом для судових службовців свого судового округу, вирішував питання про допуск до адвокатської клятви. І крайовий суд, і повітові суди володіли правом судової перевірки адміністративних розпоряджень. При цьому право перевірки судді поширювалося на всі види норм, які називалися розпорядженнями: від міністерств до місцевих органів самоврядування. Суддя мав право оголосити недійсним розпорядження, що суперечило одному зі законів, або не мало належної форми обнародування (наприклад, поліцейське розпорядження).

Ключові слова: окружний суд, районний суд, судова система, судова влада, ЗУНР

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2018.67.037>

У сучасних умовах в Україні одним із першочергових завдань державного рівня та відображення стану розбудови правової держави є необхідність зміцнення та підвищення авторитету судової влади, основне завдання якої здійснювати правосуддя. Судова реформа у сучасній Україні повинна спиратися, зокрема, і на наукове обґрунтування, у якому важливе місце відведено вивченню, узагальненню та використанню історичного досвіду формування й функціонування судів і судочинства на українських землях. У цьому аспекті цінний досвід надає, зокрема, дослідження судової системи і судочинства Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР), яка сформувалася на основі апробованої у Галичині австрійської судової системи. Доцільним буде врахування проаналізованого історичного досвіду щодо формування судової системи і визначення підсудності судів сучасної України, визначення справедливості суду як основного принципу здійснення правосуддя. Історичний досвід свідчить, що в період відродження Української держави, її керівництво у судочинстві неухильно проводило лінію на охорону і захист прав та інтересів не лише українського, корінного населення, але й національних меншин на засадах рівності та справедливості.

Метою статті є аналіз історико-правового досвіду діяльності австрійських крайових судів у Галичині для утворення окружних судів Західноукраїнської Народної Республіки.

Як відомо, важливу роль у системі державного апарату будь-якої демократичної держави відіграють судові органи, на які покладено завдання здійснення

правосуддя, зміцнення законності та встановлення правопорядку. Проголосивши засадами творення Української держави демократизм, справедливість, національне рівноправ'я і законність, керівництво ЗУНР приступило з перших же тижнів своєї діяльності до організації власної судової системи. Порівняно з іншими галузями державного життя в ЗУНР у сфері судочинства була значна кількість спеціалістів-юристів українців достатньо високої кваліфікації, яку вони отримали на юридичному факультеті Львівського університету. Австрійська влада у Галичині не перешкождала українцям займати посади суддів та здійснювати судочинство у Східній Галичині, оскільки судді були чітко пов'язані законами, кодексами чи іншими нормативними актами, від яких відступати не могли, інакше вирок чи рішення негайно оскаржували, скасовували, а суддям загрожувало дисциплінарне покарання, а то й звільнення з посади. Підтвердження цьому є статистичні дані за 1908 р. У Східній Галичині налічувалося 1 150 суддів, з них 367 осіб були українцями (31,8 %), 772 – поляками (63,3 %). У Вищому крайовому суді у Львові з 56 суддів 42 особи (або 72 %) були поляками, 13 осіб (23,3 %) – українцями. Судді-українці працювали і в інших частинах Австро-Угорщини, дехто – на високих посадах. Так, А. Долинський був суддею Найвищого трибуналу у Відні, О. Каранович – радником Найвищого адміністративного суду у Відні [7, с. 192].

Після проголошення ЗУНР створити нову судову систему, до того ж в умовах польсько-української війни, не було можливості, як і підготувати у достатній кількості судово-прокурорські кадри. Тому тимчасово за основу організації судової системи була взята попередня, австрійська, яка була випробувана у Галичині як складовій Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.). Керівництво ЗУНР було схильне до використання попередньої, апробованої у Галичині, австрійської судової системи. Це була одна з головних особливостей розбудови судової системи ЗУНР. У зв'язку з цим Українська Національна Рада 21 листопада 1918 р. прийняла закон «Про тимчасову організацію судів і влади судейської», у §1 якого зазначалося: «Законои і розпорядки, на підставі котрих в бувшій австрійській державі виконувалось судівництво, оскільки вони не противляться державності Західноукраїнської Народної Республіки, остають аж до їх зміни, зглядно знесення в правній силі і на їх підставі маєся дальше вести судочинство». У §2 встановлено, що «всі закони і розпорядки, які мали на цілі охорону прав і інтересів бувшої австрійської держави, її армії та її органів, ... мають тепер аналогічно примінюватися для охорони прав і інтересів Західноукраїнської Народної Республіки, її армії та її органів». У §3 зазначалося: «Всі суди, які знаходяться на території бувшого ц.-к. Вищого суду краєвого у Львові, стають судами Західноукраїнської Народної Республіки і є зобов'язані в її імені виконувати дальше спорове, неспорове і карне судівництво». Компетенція колишнього австрійського міністерства судівництва переходила, згідно з §4 закону, до державного секретарства судівництва ЗУНР. До нього належало також «іменування судових урядників» (службовців). Що стосується суддів, то їх призначав Державний Секретаріат на пропозицію державного секретаря судівництва. Наступним параграфом (5) закону скасовано дію деяких положень австрійського Основного закону від 21 грудня 1867 р. «Про судову владу». Керуючись цим законом, колишній австрійський повітовий суд тепер називався «Повітовий суд Західноукраїнської Народної Республіки», колишній окружний суд – «Окружний суд Західноукраїнської Народної Республіки» [7, с. 191]. Аналіз цього закону свідчить, що на перших порах ЗУНР залишила попередню судову систему, а суддям та іншим працівникам цієї системи пропонувалося присягнути на вірність українському народові та державі.

Важливе місце у судовій системі ЗУНР відігравав окружний суд, який було організовано за прикладом австрійських крайових судів, що діяли, зокрема і у Галичині. Тому вважаємо за доцільне коротко зупинитися на характеристичні австрійських крайових судів.

Австрійські крайові суди (*kaiserlich-koniglich Landesgericht*) у Галичині почали діяти з 29 вересня 1855 р. До категорії крайових судів належали *Landesgericht/Sąd krajowy* і *Kreisgericht/Sąd obwodowy*, котрих об'єднував чинник колегіальності та майже тотожної предметної підсудності. Хронологічно першими були створені крайові суди у Львові та Станіславі. Юрисдикція Крайового суду у Львові поширювалася на львівський, перемишльський, самбірський, золочівський, бережанський та жовківський судові округи, а Крайового суду у Станіславі – на станіславський, стрийський, коломийський, тернопільський та чортківський округи. Проте вже у 1856 р. для Східної Галичини, де переважало українське населення, крім *Landesgericht* у Львові і *Kreisgericht* у Станіславі, почали діяти крайові суди у Перемишлі, Самборі, Тернополі, Золочеві. Ці суди виступали як суди першої інстанції в окремих цивільних і складних кримінальних справах [1, с. 158–159]. Підсудність у цивільних справах крайових судів залишалася такою ж, як і до 1855 р., зміни стосувалися лише кримінального судочинства.

Визначальним чинником у тому, де саме у Галичині створювати крайовий суд, відігравало географічне розташування міста, кількість населення в навколишньому регіоні та наявність сполучення (доступних доріг). До уваги брали і колишній статус міста і суду, що діяв у ньому. Більше того, Галицький крайовий сейм наприкінці 1873 р. звертався до австрійського імператора з проханням збільшити кількість окружних судів у Галичині, створивши їх у кожному центрі колишніх округів краю [15, с. 28]. Наслідки утворення в певному місті крайового чи окружного суду були достатньо вагомими для його статусу в майбутньому. Водночас, варто звернути увагу й на зростання кількості правників у такому місті (адвокатів, нотаріусів) [15, с. 38]. Упродовж другої половини XIX – початку XX ст. кількість крайових судів у Галичині зросла до 19-ти: 12 – для Східної Галичини і Буковини та 7 – для Західної Галичини (на захід від річки Сян) [19, с. 177]. Доречно звернути увагу на той факт, що існування крайового (окружного) суду в певному місці не тільки полегшувало населенню доступ до «державного виміру справедливості», але й автоматично сприяло зростанню вагомості такого міста як адміністративного центру [15, с. 27]. Інколи певний вплив на створення нового крайового суду справляв фактор прецеденту. Наприклад, громада західногалицького містечка Вадовіце й околиць (*ludność wszystkich stanów obwodu wadowickiego*), звертаючись у січні 1874 р. до Галицького крайового сейму у справі створення окружного суду, апелювала до планів утворення нового суду в Коломиї. Наводилися також інші паралелі – існування аж двох судів у сусідній Австрійській Сілезії. Ймовірно, такі звернення відігравали певну роль, особливо, якщо зважити про прагнення Міністерства юстиції створити новий суд з центром у Бялій. У 1879 р. австрійський міністр юстиції видав розпорядження про створення окружного суду саме у Вадовіцах [15, с. 30].

У середині XIX ст. в Австрійській монархії мали місце нестача фінансів та тимчасовий відхід від принципу розподілу влади на виконавчу і судову, роль судів нижчої інстанції аж до 1867 р. виконували місцеві органи державної влади. І лише після остаточного відокремлення судівництва від адміністрації, було розбудовано систему повітових судів. Станом на 1868 р. у Східній Галичині функціонувало 105, а на Буковині – 14 повітових судів (у 1910 р. 107 і 17 відповідно; у 1914 р. – 107 і 18

відповідно) [9, с. 77]. З того часу юрисдикція крайових й окружних судів поширювалася на повітові суди. Їх у віданні того чи іншого крайового (окружного) суду могла бути різна кількість. Наприклад, правочинність Крайового суду у Кракові поширювалася на 25 повітових судів [13, с. 248].

На рубежі XIX–XX ст. відбулося перетворення декількох повітових судів на окружні/крайові: 1 жовтня 1884 р. – окружним став колишній повітовий суд у Бережанах, 1 вересня 1885 р. – у Сучаві, 1 вересня 1887 р. – у Сяноку, 1 листопада 1897 р. – у Стрию, 1 листопада 1911 р. – у Чорткові [24, с. 80]. Доречно відзначити, що процедура перетворення повітового суду на окружний швидко не відбувалася. Наприклад, створення окружного суду у Вадовіцах на території юрисдикції Вищого крайового суду у Кракові затягнулося ледь не на чотири роки (1879–1882 рр.) [15, с. 27].

Основними законодавчими документами, що регламентували діяльність і визначали компетенцію крайових судів у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини, були: Закон («юрисдикційна норма») від 26 листопада 1852 р., Закон про суддівську владу від 20 грудня 1867 р., Закон про дисциплінарну відповідальність судових працівників від 21 травня 1868 р., Закон про здійснення судочинства і повноваження звичайних судів у цивільних справах від 1 серпня 1895 р. («юрисдикційна норма»), Закон про організацію судів від 27 листопада 1896 р., розпорядження австрійського міністра юстиції від 5 травня 1897 р., імператорське розпорядження про зміни в цивільному процесі від 1 червня 1914 р. [18, с. 68] (а також численні міністерські інструкції).

Крайові суди в Галичині, як суди першої інстанції, розглядали:

– цивільні справи – подружні спори, опікунські справи, справи про визнання тих чи інших осіб померлими, про погашення боргових документів, про поновлення у правах, про усиновлення і про успадкування згідно зі заповітом;

– кримінальні справи – справи про порушення державних законів, антиурядову діяльність, організацію нелегальних товариств, вбивства, грабежі, підпали, випадки образи честі й гідності монарха або ж його родини. Починаючи з 1873 р. ці справи розглядали за участі присяжних, котрі визначали чи людина винна, а суддя встановлював ступінь покарання (з початку 1852 р. і до відновлення суду присяжних у 1873 р. судді також виносили рішення про винуватість чи невинуватість) [10, арк. 9].

Крайовий суд мав право постановити про конфіскацію тих чи інших друкованих видань, що, на думку суддів, порушували чинне законодавство і мали антидержавну спрямованість. Подання на конфіскацію готували прокурори. У порядку апеляції крайові суди займалися усіма цивільними і кримінальними справами, які розглядали у повітових судах. Компетенція останніх визначалася нормами Закону від 11 червня 1868 р. і розпорядженням Міністерства юстиції від 11 серпня 1868 р. [23, с. 97]. Крайові суди перевіряли рішення суду першої інстанції в межах апеляційних вимог. Перевірці підлягали також висновки, зроблені під час попереднього винесення рішення, за винятком тих, що не підлягали апеляції. На рішення крайового суду могла бути подана скарга до Вищого крайового суду відповідного округу – Львівського чи Краківського [8, с. 372].

Юрисдикція крайових судів поширювалася на цивільні та кримінальні справи, на які не поширювалася компетенція інших судів. Цивільні відділи розглядали справи про подружні, боргові, спадкові справи. Варто звернути увагу, що після ухвалення т. зв. «травневих законів» 1868 р. було скасовано церковний суд у подружніх справах і відбулося повернення до Цивільного кодексу 1811 р. [14, с. 274]. Водночас, крайові суди санкціонували відкриття нових повітових судів й адвокатських

контор. Розгляд цивільних справ мав відбуватися: у першій інстанції – в повітових або ж крайових судах; у другій інстанції – в крайових (це коли у I інстанції справу розглядали в повітовому суді) і вищих крайових судах (коли в першій інстанції справу розглядали у Крайовому суді) [5, с. 9]. Суд не мав права виходити за межі обвинувачення; це могло відбутися лише у випадку, коли прокурор висував нове звинувачення і на нього пристав підсудний [2, с. 732].

Карні відділи розглядали справи про порушення державних законів, грабежі, підпали, образи гідності монарха тощо. Кримінальні справи розглядали за участі присяжних радних, котрі виносили вердикт, а суддя визначав міру покарання [17, s. 135]. У кримінальних та політичних справах, коли звинуваченому загрожувало ув'язнення терміном на п'ять років і більше, з 1869 р. вирок виносили суди присяжних у кількості дванадцяти осіб. Після ухвалення австрійського кримінально-процесуального кодексу 1873 р. до компетенції судів присяжних віднесено розгляд таких питань: 1) антидержавні виступи і політичні злочини, за які передбачено покарання у вигляді старти або позбавлення волі терміном понад десять років; 2) злочини у сфері друку, за які передбачалося покарання не менше п'яти років [22, s. 23]. Закон від 28 жовтня 1849 р., крім державних, виділяв ще політичні злочини. Такими трактувалися державна зрада, порушення публічного спокою, бунт, організація вуличних безладів, а також вчинення злочинів за допомогою друкованого слова. Починаючи з 1885 р. суди присяжних розглядали також вчення злочину з використанням вибухових матеріалів [17, s. 136].

Крайові суди діяли як колегіальні судові органи, а саму колегіальність вважали вищим ступенем судочинства, що забезпечує безсторонність й об'єктивність. Цивільні справи крайові суди розглядали у кількості трьох, а кримінальні – чотирьох судів. Важливим аспектом виступала правоздатність судів, під якою ми розуміємо умови, на підставі яких особистий склад суду вважався легітимним, здатним розглядати справи, які виносили на його розгляд. Ці умови, як правило, передбачали три складові: 1) службову легітимацію суддів; 2) кількісний склад суду; 3) відношення суддів до сторін процесу і самої справи. Якщо розглянути детальніше, то передбачалося, що склад суду буде законним, якщо до нього входять судді, призначені у законний спосіб, відповідають певним фізичним якостям (не глухі, не сліпі) та правовим нормам (належна юридична освіта, службовий стаж, громадянство, дієздатність) [6, с. 140]. З огляду на кількість, суд вважали правоздатним, якщо він розглядав справу згідно з передбаченими нормами, тобто, в нашому випадку – крайових судів, був колегіальним. І, третє, суд був легітимним, якщо суддя (або судді) не мав особистих відносин до справи або сторін справи, тобто не виступали заінтересованою стороною (родинні відносини, матеріальне зацікавлення тощо). За наявності факту заінтересованості у справі, суддю усували від її розгляду [12, с. 10].

Суддею крайового суду мала право стати особа з юридичною освітою, яка склала три теоретичні екзамени, передбачені розпорядженням Міністра визнань і освіти від 30 липня 1850 р. Це розпорядження значною мірою було підтвержене новим розпорядженням цього ж міністерства від 2 жовтня 1855 р. (в частині §§ 5 і 6). Однак § 7 передбачав, що суддею може стати й той, хто не навчався в університеті, а на підставі спеціального дозволу Міністра визнань і освіти [20]. Зокрема, певними привілеями володіли колишні військовослужбовці, котрі відслужили в армії мінімум 12 років або ж отримали поранення під час бойових дій (цей пункт додатково врегульовано у 1872 р.). Останнє регулювання процедури посідання суддівських посад в Австро-Угорщині відбулося 20 квітня 1893 р., яке передбачало

не тільки теоретичні екзамени, але й практичні іспити – суддівський, адвокатський, нотаріальний [20].

Крайові та окружні суди склалися з: президентів (V рангу), віце-президентів (VI рангу; в ситуації, коли округ конкретного суду був достатньо великим), суддів (станом на 1910 р. суддівський штат у Львівському окрузі становив 325 суддів, з яких 244 працювали при колегіальних, а 81 при повітових судах), помічників (частина на платній основі, а інша частина – на громадських засадах), ад'юнктів. Канцелярія крайових судів складалася з: директора (VIII рангу), старшого начальника канцелярії (IX рангу), 12-ти старших канцеляристів, 10-ти начальників канцелярії для окружних судів (X рангу), трьох виконавчих урядників (X рангу; два при Крайовому суді у Львові і один при Крайовому суді у Чернівцях), 8-х асистентів (XI рангу; три у Львові, два у Чернівцях, по одному в Перемишлі, Станіславові і Тернополі), офіціалів (при колегіальних судах усього 33 особи), канцеляристів (XI рангу; 251 при колегіальних судах) [24, с. 91].

Історико-правовий аналіз джерельних матеріалів дає підстави вважати, що структура крайових/окружних судів була подібною, а кількісний склад (чисельність штату) залежав від розмірів округу й кількості населення у ньому. Як уже зазначалося, крайові (окружні) були колегіальними: у цивільних справах склалися із трьох, а в кримінальних – із чотирьох суддів. Крайові суди очолювали президенти; у більших судах були передбачені посади віце-президентів, які одночасно були керівниками кримінальних сенатів. У Крайовому суді Львова наприкінці XIX ст. впроваджено посаду II віце-президента. До колегії Крайового суду входили президент суду (голова) і президенти (керівники) сенатів [4, с. 9–10].

У крайових/окружних судах велися реєстри («щоденники») іпотечних справ, а також президіальні реєстри, реєстри купецьких і промислових об'єднань. Усі акти, що надходили для запису в іпотечних книгах, реєстрували у протоколах судових подань. Окрім того, їх вписували у журнал іпотечних книг, який складався з таких рубрик, як: 1) порядковий номер і дата запису в протокол подання; 2) прізвища сторін і характер заяви; 3) характер земельних книг; 4) дата і короткий зміст судового рішення; 5) шифр земельної книги чи витяг з неї (том, сторінка); 6) прізвища осіб, котрим необхідно вручити рішення; 7) дата отримання рішення конкретним адресатом [9, с. 87].

Варто звернути увагу, що до середини 1860-х років документи крайових судів у Галичині вели німецькою, а після децентралізації монархії Габсбургів – переважно польською мовою. З одного боку, це можна пояснити ухваленням Конституції 1867 р., яка передбачала, що «всі народи є рівноправними і кожний народ має право берегти і плекати свою народність і мову» [21]. Основний документ держави гарантував рівноправність вживання крайових мов у школі, адміністрації і публічному житті. Вищий крайовий суд у Львові в своєму розпорядженні, згідно з конституційними нормами, теж гарантував вживання крайових мов у судовому процесі. З другого боку, стикаємося з випадками утисків прав української мови у судах Галичини. Наприкінці XIX ст. галицькі правники навіть склали взірці звернень зі скаргами на «не пошанування» української мови у крайових і повітових судах Галичини й Буковини [3, с. 2].

У структурі крайових судів існували й виконавчі органи: возні (*wozny*; судові пристави), судові екзекутори, посильні тощо. До їхніх обов'язків належало стеження за порядком під час судових засідань, допомога сторонам у виконанні судових рішень, вручення судових документів [11, арк. 1–6]. Початково возні належали до категорії службовців, яких призначав австрійський міністр юстиції,

однак з 1859 р. засади їхнього призначення були змінені [16, s. 175]. Більше того, 1910 р. категорію возних вилучили з групи державних урядників, хоча вони й надалі працювали при судах.

Отже, організація судової системи ЗУНР, зокрема окружних судів, мала за основу досвід діяльності колишньої австрійської системи у Галичині. Важливим чинником імплементації австрійського законодавства та організації судової влади на державно-правову площину ЗУНР стало те, що національний політичний провід був представлений, насамперед, правниками (К. Левицький, С. Дністрянський, Є. Петрушевич та ін.), котрі володіли не лише теоретичними правовими знаннями, а й мали досвід практичного застосування конкретних правових приписів. Під час здійснення судової реформи влада ЗУНР використовувала не лише австрійський досвід, але і враховувала власний, проводячи основну лінію на охорону й захист прав та інтересів не лише українського, корінного населення, а й національних меншин. Суд постановляв рішення чи вирок іменем Західноукраїнської Народної Республіки та повинен був непохитно захищати законність і правопорядок.

Список використаних джерел

1. *Бойко І. Й.* Галичина у державно-правовій системі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918): навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 312 с.
2. *Бойко І. Й.* Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 904 с.
3. *Евин Ф.* Правотар. Збірник обов'язуючих цивільних і карних законів та приписів про права руської мови wraz з зображеннями судових подань, скарг, внесень, жалоб, грамот, векселів і пр. і подань у справах адміністрацій них з приписами про штемпелеві, вписові і переносні належності. Жовква: Накладом автора, 1909. 936 с.
4. *Кондратюк О.* Судова система та судочинство в Галичині у складі Австро-Угорщини (1867–1918 рр.): автореф. дис.[...] канд. юрид. наук. 12.00.01 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2006. 23 с.
5. *Левицький К.* Про новий цивільний процес в Австрії. Студія критична // Часопись правнича. Видавництво для теорії і практики. Львів. 1894. Рочник IV (За перший чверть). С. 1–26.
6. *Старосольський В.* Держава і політичне право. Частина друга. Подєбради: Видання «Видавничого т-ва при Українській Господарській Академії», 1924. 465 с.
7. *Тищик Б. Й.* Західноукраїнська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с.
8. *Тищик Б., Бойко І.* Історія держави і права України: акад. курс: підручник. Київ : Ін Юре, 2015. 808 с.
9. Учреждения Западной Украины до воссоединения ее в едином Украинском советском социалистическом государстве. Львов, 1955. 180 с.
10. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІА України у м. Львові). Ф. 146. Оп. 7. Спр. 4042 (Лист Міністерства внутрішніх справ про запровадження судів присяжних відповідно до вимог нового кримінально-процесуального кодексу, 1872 р.).
11. ЦДІА України у м. Львові. Ф. 152. Оп. 1а. Спр. 87 (Розпорядження Вищого крайового суду про права і обов'язки возних, 1902 р.).
12. *Яковлів А.* Цивільний процес: курс лекцій. Регенсбург; Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1948. 79 с.
13. *Gondek M.* Austriacka procedura karna z 1853 i 1873 roku w praktyce orzeczniczej sądów krakowskich // Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1995. T. 16. S. 245–266.

14. Grodziski S. Porównawcza historia ustrojów państwowych. Kraków: Universitas, 1998. 364 s.
15. Kotliński T. Sąd Obwodowy w Wadowicach. Jego prezydenci i radcy (1882–1899) // Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny. 2015, nr 18. S. 26–41.
16. Malec D. Szkic z dziejów adwokatury galicyjskiej na przełomie XIX i XX wieku // Studia z dziejów państwa i prawa polskiego. Kraków–Lublin–Łódź, 2011. Nr. XIV. S. 199–213.
17. Materniak-Pawłowska M. Z dziejów sądów przysięgłych na ziemiach polskich w XIX wieku // Czasopismo prawno-historyczne. 2014. Tom LXVI. Zeszyt 1. S. 121–148.
18. Materniak-Pawłowska M. Zawód sędziego w Polsce w latach 1918–1939 // Czasopismo prawno-historyczne. 2011. Tom LXIII. Zeszyt 1. S. 63–110.
19. Płaza S. Historia prawa w Polsce. Część II. Polska pod zaborami. Kraków: W-wo «Księgarnia Akademicka», 1993. 208 s.
20. Redzik A. Recenzja rozprawy doktorskiej: Jakub Kotliński, Sądownictwo w Galicji Wschodniej w latach 1855–1914. Lublin, 2015, ss. 260 URL: https://www.kul.pl/files/983/-mgr_jakub_kotliski/Recenzja_dra_hab_Adama_Redzika.pdf.
21. Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1867 URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?apm=0&aid=rgb&datum=18670004&seite=00000389&zoom=2>.
22. Stebelski P. Sądy przysięgłych i sądy ławnicze. Lwów, 1910. 28 s.
23. Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1874. Lwów: Z drukarni E. Winiarza, 1874. 830 s.
24. Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1911. Lwów : Z drukarni Władysława Łozińskiego, 1911. 1546 s.

References

1. Bojko, I. Y. (2017). *Halychyna u derzhavno-pravovij systemi Avstrii ta Avstro-Uhorschyny (1772–1918)*. L'viv: LNU imeni Ivana Franka. (in Ukrainian).
2. Boiko, I. Y. (2014). *Istoriia pravovoho rehuliuвання tsyvilnykh, kryminalnykh ta protsesualnykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.): navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakladiv*. L'viv : Vydavn. TsentrlNU imeni Ivana Franka. (in Ukrainian).
3. Evyn, F. (1909). *Pravotar. Zbirnyk oboviazuiuchykh tsyvilnykh i karnykh zakoniv ta prypysiv pro prava ruskoj movy vraz z vzoramy sudovykh podan, skarh, vnesen, zhalob, hramot, vekseliv i pr. i podan u spravakh administratsii nykh z prypysamy pro shtempelevi, vpysovi i perenosni nalezhnomy*. Zhovkva: Nakladom avtora. (in Ukrainian).
4. Kondratiuk, O. (2006). *Sudova systema ta sudochnystvo v Halychyni u skladi Avstro-Uhorschyny (1867–1918 rr.): Avtoref. dys.[...] kand. yuryd. nauk. 12.00.01*. L'viv, Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnykh sprav. (in Ukrainian).
5. Levytskyi, K. (1894). *Pro novyi tsyvilnyi protses v Avstryi. Studiia krytychna. Chasopys pravnycha. Vydavnytstvo dlia teoryi i praktyky 4*, 1–26. (in Ukrainian).
6. Starosolskyi, V. (1924). *Derzhava i politychne pravo. Chastyna druha. Podiebrady: Vydannia «Vydavnychoho t-va pry Ukrainskii Hospodarskii Akademii»*. (in Ukrainian).
7. Tyshchuk, B. Y. (2004). *Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika (1918–1923). Istoriia derzhavy i prava*. Lviv: Triada plus. (in Ukrainian).
8. Tyshchuk, B., Boiko, I. (2015). *Istoriia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk*. Kyiv: In Yure. (in Ukrainian).
9. *Uchrezhdeniya Zapadnoi Ukrayny do vossoedyneniya ee v edynom Ukraynskom sovetskom sotsyalystycheskom hosudarstve (1955)*. L'vov. (in Russian).
10. *Rozporiadzhennia Vyshchoho kraiovoho sudu pro prava i oboviazky voznykh (1902)*. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi, fond 152, opys 1a, sprava 87. (in Polish).
11. *Lyst Ministerstva vnutrishnykh sprav pro zaprovadzhennia sudiv prysiazhnykh vidpovidno do vymoh novoho kryminalno-protsesualnoho kodeksu (1872 r.)*. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi, fond 146, opys 7, sprava 4042. (in Polish).

12. Yakovliv, A. (1948). *Tsyvilnyi protses: kurs lektsii*. Regensburg; Miunkhen: Ukrainskyi tekhnichno-hospodarskyi instytut. (in Ukrainian).
13. Gondek, M. (1995). Austriacka procedura karna z 1853 i 1873 roku w praktyce orzeczniczej sądów krakowskich. *Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*, 16, 245–266.
14. Grodziski, S. (1998). *Porównawcza historia ustrojów państwowych*. Kraków: Universitas.
15. Kotliński, T. (2015). Sąd Obwodowy w Wadowicach. Jego prezydenci i radcy (1882–1899). *Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny*, 18, 26–41.
16. Malec, D. (2011). Szkic z dziejów adwokatury galicyjskiej na przełomie XIX i XX wieku. *Studia z dziejów państwa i prawa polskiego*, 14, 199–213.
17. Materniak-Pawłowska, M. (2014). Z dziejów sądów przysięgłych na ziemiach polskich w XIX wieku. *Czasopismo prawno-historyczne LXVI. Zeszyt 1*, 121–148.
18. Materniak-Pawłowska, M. (2011). Zawód sędziego w Polsce w latach 1918–1939. *Czasopismo prawno-historyczne LXIII. Zeszyt 1*, 63–110.
19. Płaza, S. (1993). *Historia prawa w Polsce. Część II. Polska pod zaborami*. Kraków: W-wo «Księgarnia Akademicka».
20. Redzik, A. *Recenzja rozprawy doktorskiej: Jakub Kotliński, Sądownictwo w Galicji Wschodniej w latach 1855–1914*. Lublin, 2015, ss. 260. Retrieved from https://www.kul.pl/files/983/mgr_jakub_kotliski/Recenzja_dra_hab_Adama_Redzika.pdf.
21. Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1867. Retrieved from <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?apm=0&aid=rgb&datum=18670004&seite=00000389&zoom=2>.
22. Stebelski, P. (1910). *Sądy przysięgłych i sądy lawnicze*. Lwów.
23. *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1874. (1874)*. Lwów: Z drukarni E. Winiarza.
24. *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1911. (1911)*. Lwów: Z drukarni Władysława Łozińskiego.

THE ROLE OF THE AUSTRIAN REGIONAL COURTS IN GALICIA EXPERIENCE IN FORMATION OF DISTRICT COURTS OF THE WESTERN UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC

I. Kovalchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: ivankovalchuk.is.ivan2@gmail.com*

The article deals with the experience of the Austrian regional courts in Galicia, which was applied to form the district courts of the Western Ukrainian People's Republic. It is noted that as a result of the reform of Austrian justice in the middle of the 19th century a tripartite court system was created, where the regional courts were the courts of first instance (acting as courts of first instance in separate civil and complex criminal cases). In Galicia, as part of the Austrian Empire, the regional courts began their activities in 1855, in particular in L'viv, Krakow and Chernivtsi, while the rest were called district (first, also the border), and their number varied from 9 to 15 years at different times. The regional courts in Galicia were headed by the presidents and structurally each regional court was divided into civil and criminal departments (senates). In addition, they comprised a court chancellery, a division of civil-court deposits, a prison, a department in commercial affairs.

It was shown that the regional court served as a court of first and second instance. He decided on complaints about the decisions of district courts, complaints about the image of a person in the state of the defendant, appeal to the sentences. In addition, he supervised the

activities of the county courts, was a disciplinary court for court officials in his judicial district, who decided to admit to the lawyer's oath. The district courts had the right of judicial review of administrative orders. At the same time, the right of judicial review was extended to all types of norms, which were called orders: from ministries to local self-government bodies. The judge had the right to declare invalid an order that contravened one of the laws or did not have a proper form of disclosure (for example, a police order).

It was noted that the organization of the ZUNR judicial system, in particular of the district courts, was based on the experience of the former Austrian system in Galicia. An important factor in the implementation of Austrian law and the organization of the judiciary of the ZUNR was that the national political leadership was presented, first of all, by lawyers (K. Levytskyi, S. Dnistrianskyi, E. Petrushevych, etc.), who owned not only theoretical knowledge in a particular field, but as well had the experience of practical application of specific legal requirements.

Keywords: district court, regional court, judicial system, judiciary, ZUNR.

*Стаття: надійшла до редакції 26.09.2018
прийнята до друку 01.11.2018*